

ANNELERİN EMZİRME TUTUMU VE İLK 6 AY SADECE ANNE SÜTÜ VERME DURUMU

Mothers' Breastfeeding Attitudes and Exclusive Breastfeeding in the First 6 Months

Ahu ÇIRLAK¹ Şenay TOPUZ² Tuğçe Nur BATTAL¹

¹ Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, ANKARA, TÜRKİYE

² Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ebelik ABD, ANKARA, TÜRKİYE

ÖZ

Amaç: Bu çalışma annelerin ilk altı ay sadece anne sütü verme durumlarını (exclusive emzirme), emzirme tutum ve davranışlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma Ocak-Eylül 2022 tarihleri arasında Ankara'da bebek dostu özel bir hastanede 171 anne ile gerçekleştirilmiştir. Anne taburcu edilmeden önce "Anne ve Bebek Bilgi Formu" ve "Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği" doldurulmuş daha sonraki süreçte anneler doğum sonrasında altı ay boyunca ayda bir kez araştırmacılar tarafından telefonla aranarak "Bebeğe ilk Altı Ay Anne Sütü Verme İzlem Formu" doldurulmuştur.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin yaş ortalamasının 33.19±4.15 (21-45 yaş arası) olduğu, %56.7'sinin ilk gebeliği olduğu, %70.8'inin sezaryen ile doğum yaptığı, %84.2'sinin gebeliğinin planlı olduğu ve %83'ünün doğumdan sonra bebeklerini ilk bir saat içerisinde emzirdiği belirlenmiştir. Çalışmaya katılan annelerin emzirme tutum değerlendirme ölçeği puan ortalamasının 113.71±11.40 (Min-Maks: 80-147 puan) olduğu belirlenmiştir. Doğumdan sonraki altı ay süresince sadece anne sütü veren annelerin oranlarına bakıldığında, annelerin ilk iki ay sadece anne sütü verme oranlarının %86 olduğu, dördüncü ayda en yüksek orana (%95.3) ulaştığı, altıncı ayda ise bu oranın %93.6 olduğu tespit edilmiştir. Annelerin bebeğin kilo kaybı, emzirme sorunu ve sütünün bebeğe yetmediği gibi düşüncelerden dolayı özellikle ilk aylarda anne sütü dışında mama ve benzeri gıdalardan verdikleri tespit edilmiştir.

Sonuç: Annelerin emzirme tutum puan ortalamalarının ortanın üzerinde olduğu ve ilk altı ay sadece anne sütü ile emzirme oranlarının belirgin derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anneler, emzirme, hemşirelik, tutum

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine mothers' exclusive breastfeeding status (exclusive breastfeeding), breastfeeding attitudes and behaviors for the first six months.

Material and Methods: The study was conducted between January and September 2022 with 171 mothers in a Baby-Friendly private hospital in Ankara. "The Mother and Infant Information Form" and "Breastfeeding Attitude Assessment Scale" were filled out before the mother was discharged. In the following period, mothers were called by the researchers once a month for six months after birth and the "Breastfeeding Follow-up Form for the First Six Months" was filled out.

Results: The mean age of the mothers who participated in the study was 33.19±4.15 years (range: 21-45), 56.7% had their first pregnancy, 70.8% gave birth by cesarean section, 84.2% had planned pregnancies, and 83% breastfed their babies within the first hour after birth. The mean breastfeeding attitude evaluation scale score of the mothers participating in the study was 113.71±11.40 (Min-Max: 80-147). When the rates of mothers who exclusively breastfed during the six months after birth were examined, it was found that the rate of exclusive breastfeeding was 86% in the first two months, reached the highest rate (95.3%) in the 4th month, and 93.6% in the 6th month. It was found that mothers gave formula and similar foods other than breast milk, especially in the first months, because of the baby's weight loss, breastfeeding problems and thoughts that their milk was not enough for the baby.

Conclusion: It was found that the mean breastfeeding attitude scores of the mothers were above the average and the rates of exclusive breastfeeding for the first six months were significantly higher.

Keywords: Mothers, breastfeeding, nursing, attitude

Yazışma Adresi / Correspondence:

Özel Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, ANKARA, TÜRKİYE

Tel / Phone: ahu-c@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 16.04.2024

Dr. Ahu ÇIRLAK

Özel Güven Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, ANKARA, TÜRKİYE

E-posta / E-mail: +903124572174

Kabul Tarihi / Accepted: 12.07.2024

GİRİŞ

Anne sütü, bebeğin psikomotor ve bilişsel gelişimine katkı veren aynı zamanda çocukluk ve yetişkinlik döneminde karşılaşılabileceği bulaşıcı olan ve olmayan birçok hastalık riskini azaltabilecek özellikte, bebeğin ilk aşısı olarak da tanımlanabilecek mucizevi bir besindir (1,2). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) emzirmenin, doğumdan sonra ilk bir saat içinde başlamasını, bebeklerin ilk altı aya kadar su dâhil hiçbir ek besin verilmeden yalnızca anne sütüyle beslenmesini (exlusive emzirme) ve altıncı aydan itibaren ise ek besinlerle birlikte iki yaşına kadar anne sütüne devam edilmesini önermektedir (3). Ancak ilk altı ay sadece anne sütü vermenin öneminin bilinmesine rağmen bu oranın Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine (2020) göre tüm dünyada düşük (%44) olduğu bunun en önemli nedenlerinin ise kültürel ve geleneksel yaklaşımlar olduğu ifade edilmektedir (4). Ülkemizde de benzer şekilde altı aydan küçük bebeklerin sadece %41'inin anne sütü ile beslendiği görülmektedir (5,6). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 raporuna göre; Türkiye'de bebeklerin tamamına yakını (%97) belirli sürelerle emzirilmelerine karşın, sadece anne sütü alan bebeklerin ortanca emzirilme süresi 1,8 aydır (6). Ülkemizde emzirmeye başlama oranı yüksek olmasına karşın emzirmenin sürdürülmesi hedeflenenin çok altındadır. Bu sürecin sağlıklı başlayıp sürdürülebilmesini olumlu ve olumsuz etkileyen birçok faktör bulunmakla birlikte, olumlu etkileyen en önemli faktörlerden birisi, olumlu emzirme tutumudur. Emzirme tutumuna yönelik yapılan bazı çalışmalarda annelerin olumlu tutum ve davranış sergiledikleri ve bu annelerin bebeklerini daha yüksek oranda emzirmeyi düşündükleri, bazı çalışmalarda ise annelerin emzirme tutumunun oldukça düşük ya da nötr olduğu görülmektedir (7-11). Bu çalışmada annelerin ilk altı ay sadece anne sütü verme durumlarını (exlusive emzirme), emzirme tutum ve davranışlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Araştırma soruları;

- Annelerin emzirme tutum düzeyleri nedir?
- Annelerin emzirme tutumunu etkileyen faktörler nelerdir?
- Annelerin ilk altı ay emzirme sadece anne sütü verme oranları nedir?

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı desende planlanmış olup, Ocak-Eylül 2022 tarihleri arasında Ankara'da özel bir hastanede yapılmıştır. Çalışma için Nevşehir Hacıbektâş Veli Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (30.11.2021 toplantı tarihli, Karar no: 408) onay alınmıştır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup evrende araştırma kriterlerine uyan

çalışmaya katılmayı kabul eden annelerle çalışma yürütülmüştür. Çalışmaya 171 anne katılmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

- 37 haftanın üzerinde doğum yapmış olmak
- Doğumdan sonra bebeğin yenidoğan yoğun bakım ünitesine alınması
- Annenin Türkçe konuşmaması

Araştırmanın verileri “Anne ve Bebek Bilgi Formu”, “Bebeğe İlk Altı Ay Anne Sütü Verme İzlem Formu” ve “Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği” ile toplanmıştır.

Anne ve Bebek Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan form, annelerin ve bebeklerinin tanımlayıcı bilgilerini içeren dokuz sorudan oluşmaktadır (12-14).

Bebeğe ilk Altı Ay Anne Sütü Verme İzlem Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan form, annelerin ilk 6 ay boyunca anne sütü verme durumunu değerlendiren üç sorudan oluşmaktadır (12-14).

Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği: Özkan tarafında geliştirilen ölçek, 1999 yılında basılı dergide, 2015 yılında ise elektronik ortamda yayınlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde 46 maddeden oluşmaktadır. Tamamen katılıyorum=4, Hiç katılmıyorum=0 olacak şekilde puanlama yapılmaktadır. Ölçekte bazı maddelerde (1, 2, 5, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 44, 45, 46) olumsuz tutum olarak belirtilmekte ve ters puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 184'dür. Puan yükseldikçe emzirme tutumunun olumlu yönde arttığı belirtilmektedir. Ölçeğin 1999'da ilk geliştirilen halinde Cronbach's alfa değeri 0.63 olarak belirlenmiştir (15).

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun yürütülmüştür. Araştırmanın etik açıdan uygunluğuna karar verilmesi için bir üniversitenin etik kuruluna başvurularak onay alınmıştır (30.11.2021 toplantı tarihli, Karar no: 408). Ayrıca çalışmanın yapıldığı hastanenin bilim komitesinden de kurum izni (Sayı: 604) alınmıştır. Veri toplama işlemi öncesinde araştırmacılar tarafından araştırmaya katılmayı kabul eden annelere araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırmanın amacı açıklandıktan sonra yazılı izinleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması: Çalışmanın yapıldığı hastane bebek dostu bir hastanedir. Annelere gebelik dönemlerinden itibaren, doğum sürecinde ve taburcu olmadan önce anne sütü ve emzirme konusunda detaylı eğitimler verilmektedir. Çalışmaya katılan anneler sadece doğum sonrasında hastaneden taburcu olurken bir kez “Anne ve Bebek Bilgi Formu” ve “Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeğini” doldurmuşlardır. Formlar yaklaşık 15-20 dakika içerisinde doldurulmuştur. Ardından anneler doğum sonrasında

altı ay boyunca ayda bir kez araştırmacılar tarafından telefonla aranarak "Bebeğe ilk Altı Ay Anne Sütü Verme İzlem Formu" doldurulmuştur. Telefon görüşmeleri ortalama 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi: Verilerin istatistiksel analizleri için SPSS paket programı (Statistical Package for the Social Sciences) versiyon 26.0 kullanılmıştır. Çalışma verileri tanımlayıcı istatistiksel yöntemler için ortalama, standart sapma, sayı, yüzde ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı Kolmogorow-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılıma uyan veriler için ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplarda t testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise bağımsız gruplarda tek yönlü varyans analizi ve bağımlı gruplarda ise paired t testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan annelerin yaş ortalamasının 33.19±4.15 (min=21-maks=45) olduğu, %93.6'sının lisans ve lisans üstü düzeyde eğitim aldığı, %56.7'sinin ilk gebeliği, %68.4'ünün ilk çocuğu olduğu, %70.8'inin

sezaryen ile doğum yaptığı, %44.4'ünün bebeğinin 3001-3500 gram arasında doğduğu, %84.2'sinin gebeliğinin planlı olduğu ve %83'ünün doğumdan sonra bebeklerini ilk bir saat içerisinde emzirdiği belirlenmiştir. Annelerin tanımlayıcı özelliklerine göre emzirme tutumu değerlendirme ölçeği puan ortalaması karşılaştırmasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır (p>0.05) (Tablo 1).

Çalışmaya katılan annelerin emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında annelerin ölçek puan ortalamasının 113.71±11.40 (min=80-maks=147) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'de annelerin ilk altı ay boyunca sadece anne sütü verme oranlarına bakıldığında birinci ve ikinci ayda %86, üçüncü ayda %92.4, dördüncü ayda %95.3, beşinci ve altıncı ayda ise %93.6 oranında sadece anne sütü ile bebeklerini besledikleri belirlenmiştir. Annelerin bebeğin kilo kaybı, emzirme sorunu ve sütünün bebeğe yetmediği gibi düşüncelerden dolayı özellikle ilk aylarda bebeklerine anne sütü dışında mama ve benzeri gıdalardan verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 1: Annelerin tanımlayıcı özelliklerine göre emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği puan ortalaması karşılaştırması

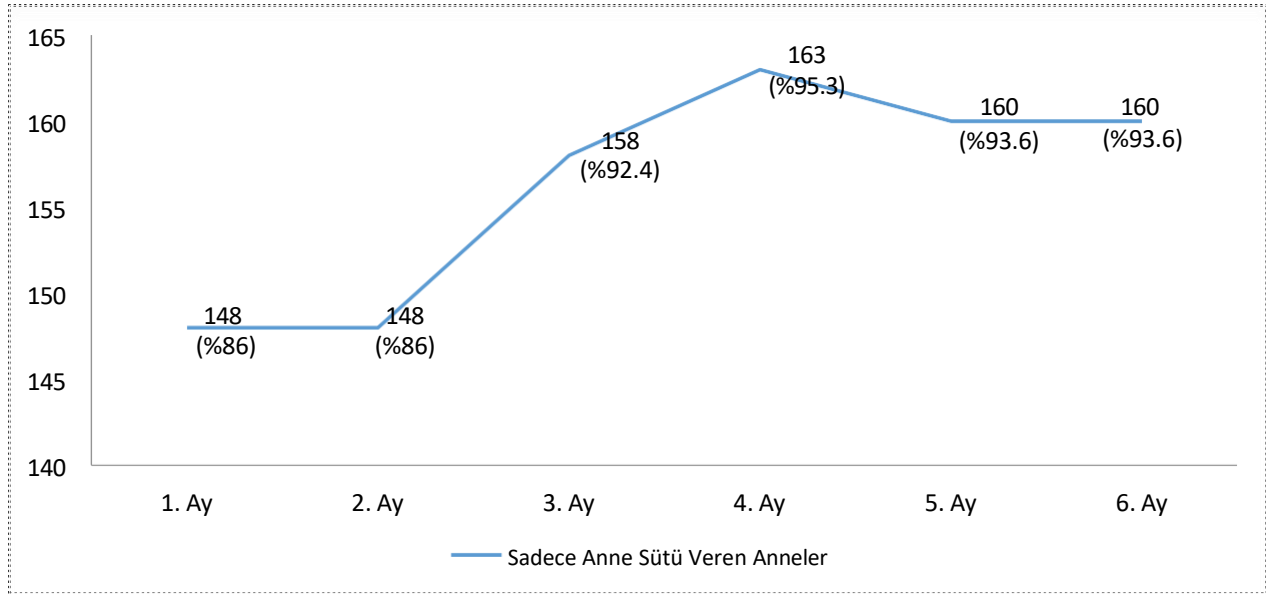
Sosyodemografik Özellikler	Sayı (%)	Emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği puan ortalaması±standart sapma	Puan ortalaması farkı Test, p
Anne yaşı	33.19±4.15 (min=21-maks=45)		
Öğrenim durumu			
Lise ve ön lisans	11 (6.4)	114.36±12.74	
Lisans ve Lisansüstü	160 (93.6)	113.67±11.34	t=0.193, p=0.847
Gebelik sayısı			
İlk gebelik	97 (56.7)	113.47±10.53	
İki ve üzeri gebelik	74 (43.3)	114.04±12.51	t=-0.217, p=0.828
Çocuk sayısı			
İlk çocuk	117 (68.4)	112.90±10.64	
İkinci ve sonrasındaki çocuk	54 (31.6)	115.48±12.82	t=-1.376, p=0.171
Doğum şekli			
Sezaryan (C/S)	121 (70.8)	112.72±10.93	
Vajinal doğum	50 (29.2)	116.12±12.25	t=-1.781, p=0.07
Bebeğin doğum kilosuna			
2500-3000 gram	48 (28.1)	113.72±10.65	
3001-3500 gram	76 (44.4)	113.23±11.52	
3501 gram üstü	47 (27.5)	114.48±12.12	F=0.173, p=0.841
Bebek Cinsiyeti			
Kız	86 (49.7)	113.02±12.40	
Erkek	85 (50.3)	114.42±10.31	t=0.803, p=0.423
Gebelik planlı mı?			
Evet	144 (84.2)	114.06±10.98	
Hayır	27 (15.8)	111.88±13.52	t=0.908, p=0.365
İlk anne sütü verme zamanı			
İlk birinci saat	142 (83)	113.48±11.85	
İkinci saat ve sonrası	29 (17)	114.86±8.96	t=-0.591, p=0.555

Tablo 2: İlk 6 ay sadece anne sütü verilme oranı ve sadece anne sütü verilmeme nedenleri

	1. ay	2. ay	3. ay	4. ay	5. ay	6. ay
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
Sadece anne sütü verme oranı	147 (86.0)	147 (86.0)	158 (92.4)	163 (95.3)	160 (93.6)	160 (93.6)
Sadece anne sütü verilmeme nedeni						
Bebeğin kilo kaybı	12 (7.0)	11 (6.4)	6 (3.5)	5 (2.9)	5 (2.9)	5 (2.9)
Emzirmede yaşanan sorunlar	4 (2.3)	5 (2.9)	1 (0.6)	1 (0.6)	2 (1.2)	2 (1.2)
Sütün yetmediğinin düşünülmesi	8 (4.7)	8 (4.7)	6 (3.5)	2 (1.2)	2 (1.2)	2 (1.2)
İşe başlamak zorunda kalma	-	-	-	-	2 (1.2)	2 (1.2)

Grafik 1’de doğumdan sonraki altı ay, sadece anne sütü veren annelerin oranları görülmektedir. Annelerin ilk iki ay sadece anne sütü verme oranlarının

%86 olduğu, dördüncü ayda en yüksek orana (%95.3) ulaştığı, altıncı ayda ise bu oranın %93.6 olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 1: Doğumdan sonraki altı ay, sadece anne sütü veren anneler

TARTIŞMA

Emzirme tutumu annelerin emzirme süresini ve emzirme üzerindeki başarısını etkilemektedir. Emzirme tutumu doğum şekli, çocuk sayısı, annenin çalışma durumu, daha önce emzirmeye yönelik eğitim alma durumu, eş ve aile tutumu, destek kaynaklarının varlığı gibi faktörlerden etkilenmektedir (14). Ören ve ark.’nın doğum sonu dönemdeki kadınlarla yaptıkları çalışmanın sonucunda annelerin emzirme tutumunun orta düzeyde olduğunu ve bu tutumu bebeğin cinsiyeti, ilk bir saat anne sütü verme durumu, daha önce anne sütü ile ilgili bilgi alma durumu ve emzirme süresi gibi nedenlerin etkilendiğini ve istatistiksel olarak aralarında anlamlılık

olduğunu tespit etmişlerdir (16). Kurnaz ve Hazar’ın yaptıkları çalışmada annelerin emzirme tutumu ile gebelik sayısı, çocuk sayısı, gebeliğin planlı olması, bebeğin cinsiyeti, annenin öğrenim durumu gibi sosyodemografik özellikler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir (14). Bizim çalışmamızın sonucunda ise annelerin emzirme tutumunu annelerin yaşı, öğrenim durumu, gebelik sayısı, çocuk sayısı, doğum şekli, bebeğin kilosunu, cinsiyeti, gebeliğin planlı olup olmaması ve ilk anne sütü verme zamanı gibi sosyodemografik verilerin etkilemediği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmamıza katılan annelerin sadece anne sütü verme oranlarının

diğer çalışmalardan belirgin şekilde yüksek çıkması, annelerin emzirme tutumu ölçek puan ortalamasının, ortalamanın üstünde tespit edilmesi, annelerin en az lise düzeyinde öğrenime sahip olması ve altı ay süresince telefonla aranarak emzirme ile ilgili danışmanlık ve eğitim almaları, emzirme konusunda cesaretlendirilmelerinin bir sonucu olarak açıklanabilir.

Emzirmeye ilişkin algılar, inançlar görüşler zamanla değişebilir ve emzirme deneyimlerden etkilenir. Deneyim ve algı emzirmenin süresini etkilemede önemli bir rol oynar (17,18). Emzirme sürecinde meme ile ilgili sorunlar, ilk kez anne olmak, çevreden, aileden ya da eşten destek görememek, doğum sonrası pospartum sorunlar, annenin işe başlaması ve ilk altı aydan önce ek gıdalara başlanması emzirmenin erken dönemde kesilmesine neden olabilmektedir (19). Çalışmamızda annelerin ilk iki ayda sadece anne sütü verme oranının %80'lerde olduğu ve sonraki aylarda ise bu oran arttığı görülmektedir. Annelerin ilk altı ay sadece anne sütü vermeme nedenlerinde ise bebeklerinin kilo kaybı yaşayacağı düşüncesi, emzirmede yaşadıkları sorunlar ve sütünün yetmeyeceği düşüncesi olduğu tespit edilmiştir. Ören ve ark.'nın çalışmasında da annelerin süt yokluğu ve sütün yetmediği düşüncesi gibi nedenlerden dolayı bebeklerine anne sütü dışında ek besin verdikleri ifade edilmektedir (16). Literatürde emzirmenin en kritik döneminin doğumdan sonraki ilk iki hafta olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde emzirmeyi bırakma nedenleri; sütün yetersiz olması, emzirme güçlükleri (bağlanma sorunları), bebeğin yetersiz kilosu ve meme uçlarının çatlamasıdır. Emzirmenin yetersiz desteği de erken bırakmaya neden olabilir. Bu dönemde sağlık profesyonellerinin özellikle hemşire ve ebelerin desteği oldukça önemlidir (20-22). Zielinska ve Hamulka'nın yaptıkları çalışmada annelerin %43'ünün sadece anne sütü ile bebeklerini beslediğini, anne yaşı ile bilgi düzeyinin doğru orantılı bir şekilde arttığını, ancak annenin yaşı, eğitimi, çalışma durumu gibi sosyodemografik bilgileri ile sadece anne sütü verme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemişlerdir (23). Çalışmamızda annelerin çok büyük bir kısmının lisans ve üzeri eğitime sahip olması ve altı ay boyunca telefon ile aranarak emzirme süreçlerinin takip edilmesi, emzirme konusunda cesaretlendirilmeleri ilk altı ay sadece anne sütü verme oranlarının yüksek olmasının nedeni olarak açıklanabilir.

Doğum sonrası dönemde gelişen emzirme sorunları emzirme sürecini etkilemekte ve emzirmeyi kesintiye uğratmaktadır. Doğum sonrası emzirme ile ilgili en sık yaşanan sorunlar, sütün yetmediğinin düşünülmesi, meme ucu sorunları, memenin yetersiz boşaltılması, tıkanıklık, mastit ve meme apsesidir ve bu durumlar kadınların neredeyse %20-80'ini etkilemektedir (24). Çalışmamızda da annelerin emzirme ile ilgili benzer

sorunlar yaşadıkları ve bu sorunlar nedeni ile emzirme süreçlerinin olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.

Dukuzumuremyi ve ark.'nın yaptıkları sistematik derlemede inceledikleri çalışmalarda emzirme oranlarının, DSÖ'nün tavsiyelerinin çok altında olduğunu belirtmiş, bu nedenle de doğum öncesi ve sonrası emzirme eğitim ve danışmanlığının sağlanması, annelerin emzirmeye yönelik tutum ve bilgilerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamışlardır (4). Elgar ve ark.'nın Suudi annelerle yaptığı çalışmada annelerin %85'inin bebeklerini ilk bir saat içinde emzirdiğini, %41'inin bebeklerine ilk altı ay sadece anne sütü verdiklerini ve %64'ünün emzirme sırasında bebeklerinin yeterince süt aldığını düşündüğünü belirlemiştir (25). Elgar ve ark. ayrıca ilk altı ay sadece anne sütü verme davranışında pozitif annelik düşüncelerinin, annelerin yaşı, mesleği ve öğrenim durumunun da emzirme davranışında pozitif yönde belirleyici olduğunu vurgulamışlardır (25). Bizim çalışmamızın sonucunda ise ilk iki ay sütün yetmediğinin düşünülmesi, bebeğin kilo kaybı ve diğer bazı sorunlar nedeni ile %86 olan sadece anne sütü verme oranının, dördüncü ayda en yüksek değere (%95.3) ulaştığı ve bu emzirme oranlarının literatürün üzerinde olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak Annelerin emzirme tutum ölçek puan ortalamasının yüksek olmasının, büyük kısmının lisans ve üzeri eğitime sahip olmasının ve her ay aranarak emzirme konusunda verilen bilgi ve danışmanlık hizmetinin olumlu etkileri gösterilebilir.

Araştırmanın özel bir hastanede sınırlı bir örneklem ile yürütülmesi araştırmanın zayıf yönü olarak değerlendirilirken, annelere gebelik döneminden itibaren, doğum sürecinde ve taburcu olmadan önce anne sütü ve emzirme konusunda detaylı eğitimlerin verildiği ve takibinin yapıldığı bebek dostu bir hastanede gerçekleştirilmiş olması, araştırmanın amacına yönelik doğru bilgi edinmeyi sağlaması ve alana yönelik problemlerin çözümüne katkı vermesi açısından araştırmanın güçlü yönü olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmamızın sonucunda annelerin emzirme tutum puanlarının ve ilk altı ay sadece anne sütü ile emzirme oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hastanede gebelik sürecinden itibaren başlayan ve doğumdan sonraki altı ay boyunca devam eden emzirme destek ve danışmanlığının burada önemli bir rolünün olduğu görüldüğünden tüm hastanelerde hemşire ve ebeler tarafından anne sütünün teşviki ve emzirmenin desteklenmesi konusunda eğitimlerin planlanması ve formal olarak sürdürülmesi önerilebilir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Anafikir/Planlama: AÇ, ŞT, TNB, Analiz/Yorum: AÇ, ŞT, TNB, Veri Sağlama: AÇ, TNB, Yazım: AÇ, ŞT, Gözden Geçirme ve Düzeltme: AÇ, ŞT, TNB

Destek/Teşekkür Beyanı: Çalışmada hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır. Araştırmaya katılan annelere teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onamı: Nevşehir Hacıbekaş Veli Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (30.11.2021 toplantı tarihli, Karar no: 408) onay alınmıştır. Çalışmaya katılan annelerden yazılı onam alınmıştır.

Bu çalışma 21-23 Aralık 2023 tarihinde Ankara'da II. Uluslararası, III. Ulusal Kadın Sağlığı Hemşireliği Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Prell C, Koletzko B. Breastfeeding and complementary feeding. *Dtsch Arztebl Int.* 2016;113(25):435-444.
2. Zielinska MA, Sobczak, A, Hamulka J. Breastfeeding knowledge and exclusive breastfeeding of infants in first six months of life. *Rocz Panstw Zakl Hig.* 2017;68(1):51-59.
3. World Health Organization (WHO). WHO Global Nutrition Targets 2025: Breastfeeding Policy Brief 2014. Erişim tarihi: 10 Ekim 2023; https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/149022/WHO_NMH_NHD_14.7_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Dukuzumuremyi JPC, Acheampong K, Abesig J, Luo J. Knowledge, attitude, and practice of exclusive breastfeeding among mothers in East Africa: A systematic review. *Int Breastfeed J.* 2020;15(1):70.
5. Evcil F, Zoroğlu G. Evaluation of knowledge and behavior of mothers who gave birth in a university hospital regarding breast milk and breastfeeding. *Kafkas J Med Sci.* 2020;10(3):221-227.
6. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları. (2018). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye. Erişim tarihi: 13 Nisan 2024; https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%20%20raporlar/2018%20TNSA/TNSA2018_ana_Rapor_compressed.pdf
7. Heathman L, Douglas CC, Camel SP. Relationship among breastfeeding exposure, knowledge, and attitudes in collegiate males residing in East Texas. *J Hum Lact.* 2019;35(4):782-789.
8. Khasawneh W, Kheirallah K, Mazin M, Abdunabi S. Knowledge, attitude, motivation and planning of breastfeeding: A cross-sectional study among Jordanian women. *Int Breastfeed J.* 2020;15(1):60.
9. Abebe EC, Tiruneh GA, Adela GA, et. al. Levels and determinants of prenatal breastfeeding knowledge, attitude, and intention among pregnant women: A cross-sectional study in Northwest Ethiopia. *Front Public Health.* 2022;10:920355.
10. Abdulahi M, Fretheim A, Argaw A, Magnus JH. Determinants of knowledge and attitude towards breastfeeding in rural pregnant women using validated instruments in Ethiopia. *Int J Environ Res Public Health.* 2021;18(15):7930.
11. Naja F, Chalita A, Ayoub JJ et.al. Prenatal breastfeeding knowledge, attitude and intention, and their associations with feeding practices during the first six months of life: A cohort study in Lebanon and Qatar. *Int Breastfeed J.* 2022;17:15.
12. Jersey SJ, Mallan K, Forster J, Daniels LA. A prospective study of breastfeeding intentions of healthy weight and overweight women as predictors of breastfeeding outcomes. *Observational Study.* 2017;53:20-27.
13. Güney E, Uçar T. Gebelikteki beden imajının emzirme tutumu ve doğum sonu emzirme sürecine etkisi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni.* 2018;49(1):49-53.
14. Kurnaz D, Hazar HU. Erken postpartum dönemde annelerin emzirmeye ilişkin tutum ve başarılarını etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimi Derg.* 2021;4(2):76-86.
15. Özkan HA. Emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği. *KASHED.* 2015;2(1): 53-58.
16. Ören EDT, Atan ŞÜ, Kavlak O. Doğum sonu dönemdeki kadınların emzirme tutumları ve etkileyen faktörler. *İKÜSBFD.* 2023;8(1):27-35.
17. Cohen SS, Alexander DD, Krebs NF, Young BE, Cabana MD. Factors associated with breastfeeding initiation and continuation: A meta-analysis. *J Pediatr.* 2018;203:190-196.
18. Schafer EJ, Campo S, Colaizy TT, Mulder PJ, Breheny P, Ashida S. First-time mothers' breast-feeding maintenance: Role of experiences and changes in maternal perceptions. *Public Health Nutr.* 2017;20(17):3099-3108.
19. Şensoy F, Koçak DY. Emzirme danışmanlığında güncel yaklaşımlar. *Ordu Üni Hemşirelik Çalışmaları Derg.* 2021;4(3):427-435.
20. Cantürk D, Akgün Kostak M. Vajinal doğum yapan ve sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Mersin Üni Sağlık Bil Derg.* 2020;13(3):382-394.
21. Swerts M, Westhof E, Bogaerts A, Lemiengre J. Supporting breast-feeding women from the perspective of the midwife: A systematic review of the literature. *Midwifery.* 2016;37:32-40.
22. Hall H, McLelland G, Gilmour C, Cant R. 'It's those first few weeks': Women's views about breastfeeding support in an Australian outer metropolitan region. *Women and Birth.* 2014;27(4):259-265.
23. Zielinska MA, Hamulka J. Reasons for non-exclusive breast-feeding in the first 6 months. *Pediatr Int.* 2018;60(3):276-281.
24. Shafaei FS, Mirghafourvand M, Havzari S. The effect of prenatal counseling on breastfeeding self-efficacy and frequency of breastfeeding problems in mothers with previous unsuccessful breastfeeding: A randomized controlled clinical trial. *BMC Womens Health.* 2020;20:94.
25. Elgzar WT, Al-Thubaity DD, Alshahrani MA, Essa RM, Ibrahim HA. The relationship between maternal ideation and exclusive breastfeeding practice among Saudi nursing mothers: A cross-sectional study. *Nutrients.* 2023;15(7):1719.